

DIMENSIUNI ALE CALITĂȚII LOCUIRII ÎN MEDIUL RURAL

ADRIAN - NICOLAE DAN

Indicator de o importanță incontestabilă în aprecierea calității vieții unui segment social anume sau a unui mediu social distinct, calitatea locuirii se constituie drept o dimensiune fundamentală a ansamblului/complexului de factori pe care se sprijină desfășurarea unei vieți normale din multiple puncte de vedere: sociale, economice, spirituale etc., cu toate componentele și funcțiunile ce derivă din ele.

Demersul analizării separate a calității locuirii în mediul rural se originează în mai multe motive, – în special din motive de actualitate, dar mai ales ca bază de înțelegere pentru *fenomenul urban* (cu *particularități distincte* în manifestarea lui, atât față de țările foste socialiste din jur, cât și față de celelalte țări europene) apărut cu precădere după 1950. Un motiv extrem de important este însă și următorul: slaba calitate a locuirii în mediul rural și mai ales reorientarea populației (după 1990) în construirea de locuințe în mediul rural.

1. Dinamica fondului locativ din mediul rural

Populația rurală la 1 iulie 1995 număra 10.223.756 locuitori, reprezentând 45,07% din populația țării, ponderea copiilor (0–18 ani) în populația rurală fiind de 26,7%. Deși populația rurală a scăzut constant începând din 1990 (de la 10.839.761 locuitori în 1989 la 10.223.756 în 1995, adică o scădere cu 616.005 persoane – 5,68%) vom observa că ponderea construcțiilor de locuințe din mediul rural va crește ca procent din totalul construcțiilor de locuințe, ajungând ca din 1993 aceasta să reprezinte circa 50%. De altfel scăderea numărului populației rurale nu se datorează atât migrațiilor rural–urban, cât mai ales scăderii natalității.

În ceea ce privește structura fondului locativ¹, relevată de Recensământul din 1992, ea se prezintă astfel:

¹ Marea majoritate a datelor sunt la nivelul anului 1992, fiind preluate din *Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992*. Deși datele ar putea părea vechi, am optat pentru folosirea lor ca urmare atât a completitudinii și siguranței lor, cât și datorită faptului că anumiți indicatori ai locuirii nu se regăsesc decât în recensământul amintit, ei nefiind actualizați și publicați în anuarele din ultimii ani.

Tabelul 1

Structura fondului locativ din mediul rural
după numărul camerelor de locuit la Recesământul din 1992

	TOTAL		Rural		% rural
	mii	%	mii	%	din total
Locuințe – total din care:	7.659,0	100,0	3.582,7	100,0	46,77
1 cameră	1.019,1	13,3	451,2	12,6	44,3
2 camere	3.372,5	44,0	1.477,7	41,2	43,81
3 camere	2.301,5	30,0	1.073,0	30,0	46,62
4 camere	746,9	9,8	422,9	11,8	56,62
5 camere și peste	219,0	2,9	157,9	4,4	72,1

Sursa: Recesământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992, vol.III – clădiri, locuințe, gospodării, București, CNS, 1994.

Datele prezentate evidențiază faptul că ponderea cea mai mare în mediul rural o dețin locuințele formate din 2 și 3 camere (ca și în mediul urban, de altfel) urmând ca pondere locuințele cu o cameră. Dacă locuințele rurale cu 1–3 camere reprezintă mai puțin de jumătate din totalul locuințelor de acest tip (atât pe total, cât și luate separat pe criteriul numărului de camere), locuințele cu 4 camere sunt cu 13,2% mai numeroase decât în mediul urban, iar cele cu 5 camere și peste sunt de peste 2,5 ori mai numeroase în rural decât în urban.

Cele 7,659 milioane locuințe de la nivelul întregii țări sunt cuprinse în 4,5 milioane clădiri de locuit, 3/4 dintre acestea (3,4 milioane) aflându-se în mediul rural în clădiri individuale cu o singură locuință, în timp ce în urban marea majoritate a locuințelor se găsesc în clădiri de locuit cu mai multe locuințe (în special blocuri). Față de 1977 însă, numărul locuințelor din rural a scăzut, în 1992 înregistrându-se cu 2,2% mai puține locuințe (față de o creștere cu 50% în mediul urban în perioada similară), mai puțin ca urmare a demolărilor cât mai ales datorită declarării ca orașe a 24 de localități rurale în această perioadă.

La nivelul întregii țări, ponderea cea mai mare a locuințelor se găsește în clădiri individuale cu o singură locuință (55,4% în 1992), proporția aceasta ridicată fiind determinată substanțial de structura fondului locativ din mediul rural, unde ponderea clădirilor individuale cu o locuință este de 94%, semnificativ mai mare decât în mediul urban.

Numărul locuințelor terminate în mediul rural a avut o dinamică ascendentă între 1951–1970, 65,24% din total fiind construite în mediul rural (77,1% în perioada 1951–1960 și 56,6% între 1961–1970), pentru ca din 1970 numărul acestora să înregistreze o scădere substanțială: între 1971–1980 sub 1/5

din totalul locuințelor terminate (300.616 locuințe – 18,8%), iar între 1981–1990 puțin peste 1/10 (133.649 locuințe terminate în rural – 11,46% din totalul celor terminate). După 1990, politica de locuire dusă de statul român este una de retragere și de nesuținere a acestui sector extrem de important, din multiple motive². Drept urmare numărul total al locuințelor terminate a scăzut simțitor față de anii anteriori, însă s-a înregistrat un reviriment în construcția de locuințe din mediul rural, nu atât ca număr absolut cât mai ales ca procent din totalul locuințelor construite, însă nedepășind media de 13.364 locuințe din intervalul 1981–1990.

Tabelul 2

Locuințe terminate în anii 1990–1995

Anul	Număr locuințe terminate		
	Total	În mediul rural	% din total în mediul rural
1990	58.599	7.088	14,6
1991	27.958	5.909	21,1
1992	27.338	11.702	42,5
1993	30.071	15.248	50,7
1994	36.743	18.719	50,9
1995	35.822	–	–

Sursa: Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992, vol.III – clădiri, locuințe, gospodării, București, CNS, 1994.

Reorientarea populației către mediul rural în construcția de locuințe s-a produs în special ca urmare a reducerii posibilităților de a construi locuințe (din fonduri private) în mediul urban datorită lipsei terenului, al costului mare al acestuia în zonele urbane și construcțiilor în general.

2. Condițiile de locuit din mediul rural

În localitățile rurale din România existau la 1 ianuarie 1992 un număr de 3.439.504 clădiri de locuit, însumând 3.582.668 locuințe. Principalele caracteristici ale acestor locuințe sunt următoarele:

² Dan, Adrian-Nicolae, *Aspecte ale politicii locuirii în România și alte țări foste socialiste*, în *Calitatea Vieții*, nr.3–4/1996.

Tabelul 3

Clădiri cu locuințe în mediul rural, după forma de proprietate

Comune	Total	Proprietate				
		particulară (privată)	de stat	a cultelor religioase	Alte forme de proprietate	Mixtă
Numărul clădirilor	3.439.504	97,21	1,18	0,17	0,13	1,30
Numărul locuințelor	3.582.668	93,65	1,93	0,17	0,14	4,09
Numărul camerelor de locuit	9.170.311	94,55	1,74	0,19	0,12	3,40
Suprafața medie a unei camere de locuit- m^2	13,07	12,98	15,47	16,50	14,10	14,03
Numărul mediu de locuințe pe o clădire	1,00	1,00	1,70	1,00	1,20	3,30
Numărul mediu de camere de locuit pe o clădire	2,70	2,60	3,90	2,90	2,60	7,00
Numărul mediu de camere de locuit pe o locuință	2,55	2,58	2,30	2,83	2,22	2,11
Suprafața locuibilă pe o clădire- m^2	34,8	33,7	60,50	48,4	36,10	98,10
Suprafața locuibilă pe o locuință- m^2	33,45	33,55	35,67	46,71	31,38	29,73

Sursa: Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992, vol.III – clădiri, locuințe, gospodării, București, CNS, 1994.

Comparativ cu media pe țară și cu mediul urban, în mediul rural se înregistrează valori apropiate la unii indicatori de locuire:

Tabelul 4

Indicatori ai locuirii pe total și pe medii

	România - total -	Urban	Rural
Numărul mediu de camere de locuit/locuință	2,46	2,37	2,56
Suprafața locuibilă/locuință- m^2	33,73	34,0	33,45
Suprafața locuibilă/persoană- m^2	11,56	11,54	11,58
Suprafața medie a unei camere de locuit- m^2	13,71	14,33	13,07

Sursa: Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992, vol.III – clădiri, locuințe, gospodării, București, CNS, 1994.

Din datele tabelului 4 se poate observa uniformitatea indicatorilor prezentați, în sensul unei diferențieri puțin accentuate între cele două medii (rural și urban), precum și între urban – media pe țară și rural – media pe țară.

Calitatea construcției propriu-zise poate fi apreciată prin indicatorul structura constructivă și de rezistență după felul materialului de construcție al pereților exteriori, indicator ce a cunoscut o tendință de ameliorare/îmbunătățire în ultimii ani – după 1977.

Tabelul 5

Structura clădirilor de locuit după felul materialului de construcție al pereților exteriori, la recensământurile din anii 1977 și 1992

	1977	1992	1992 față de 1977
Clădiri de locuit (total) din care construite din:	100,00	100,00	95,90
– beton armat sau prefabricate din beton	0,30	1,20	385,70
– cărămidă, piatră sau înlocuitori cu planșee din beton armat	7,90	9,00	109,20
– cărămidă, piatră sau înlocuitori cu planșee dinlemn	30,90	32,90	102,30
– lemn (bârne, bile etc.)	17,40	14,40	79,30
– paiantă, chirpici sau alte materiale (similare)	43,50	41,30	91,10

Sursa: *Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992, vol.III – clădiri, locuințe, gospodării*, București, CNS, 1994.

Față de 1977 numărul clădirilor de locuit a scăzut cu circa 190.000 (4,1%) însă a crescut ponderea clădirilor construite din materiale rezistente, o creștere semnificativă înregistrând clădirile de locuit construite din beton armat sau prefabricate din beton. Deși acestea dețin cea mai mică pondere (1,2%) în totalul clădirilor de locuit, putem totuși afirma că marea majoritate a locuințelor se găsesc în asemenea clădiri, întrucât 39% din locuințe se găsesc în clădiri de tip bloc (construite circa 2/3 din beton armat sau prefabricate din beton, iar restul din zidărie din cărămidă și înlocuitori cu schelet din beton armat sau zidărie din piatră și cărămidă), procentul acestor locuințe putând fi chiar de 45% dacă avem în vedere că există și locuințe individuale, înșiruite sau cuplate construite cu astfel de materiale.

O pondere semnificativă o dețin construcțiile (destul de rezistente) realizate din cărămidă, piatră sau înlocuitori, cu planșee din lemn (32%), în ușoară creștere față de 1977 (30,9%), marea majoritate cuprinzând locuințe individuale în orașele mici și mai ales în mediul rural. Construcțiile din materiale mai puțin rezistente: lemn (bârne, bile), paiantă, chirpici sau alte materiale (similare) au scăzut de la 60,9% în 1977 la 55,7% în 1992. După cum arată Al.Radocea³ „se menține totuși proporția ridicată (de 2/5) a clădirilor cu pereți construiți din materiale puțin rezistente (paiantă, chirpici etc.), care în marea lor majoritate sunt clădiri individuale cu o singură locuință, proprietate privată și sunt *situate îndeosebi în mediul rural*” (s.n.). Dacă avem în vedere că din totalul locuințelor, în 1992, se aflau:

³ Radocea, Al. (coord.), *Evoluția fondului locativ și a condițiilor de locuit, mutații în structura gospodăriilor populației, în Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992, vol.III – clădiri, locuințe, gospodării*, București, CNS, 1994.

Tabelul 6

	1992 (%)
Locuințe - total	100,0
- Situate în clădiri de locuit:	
- individuale	55,4
- înșiruite, cuplate	5,1
- tip bloc	39,0
Situate în clădiri cu altă destinație	0,3
Situate în clădiri cu unități de locuit în comun	0,2

Sursa: Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992, vol.III - clădiri, locuințe, gospodării, București, CNS, 1994.

Putem afirma cu destul de multă exactitate că 40-50% din locuințe sunt construite din materiale puțin rezistente, ponderea cea mai mare a acestora fiind în mediul rural, unde 94% sunt clădiri individuale cu o locuință.

În mediul rural, clădirile tip bloc dețin doar 5,6% din totalul celor de acest tip de la nivelul întregii țări, toate construite în ultimii 20-25 ani, asemenea locuințe nefiind specifice spațiului rural românesc, ci sunt expresia politicii (aberante) de locuire dusă de statul român (comunist) până în 1989. Există o zonare precisă la nivelul țării în folosirea materialelor de construcție mai puțin rezistente (paiantă, chirpici etc.) la construirea locuințelor, acestea aflându-se în județele din Moldova, Dobrogea și sudul țării.

Tabelul 7

Ponderea clădirilor de locuit construite din materiale puțin rezistente în unele județe ale țării

Județul	Locul, ierarhia după IDU* (1992)	IDU	Populația rurală (% față de total)	Ponderea clădirilor de locuit (% față de total) construite din paiantă, chirpici etc.
Constanța	11	0,716	26,5	79,0
Galați	16	0,702	40,0	89,0
Brăila	17	0,700	34,3	83,0
Buzău	22	0,688	59,4	66,0
Iași	27	0,682	48,9	88,0
Vrancea	30	0,675	61,2	64,0
Tulcea	35	0,664	51,5	96,0
Vaslui	36	0,659	56,5	96,0
Ialomița	37	0,654	59,2	83,0
Botoșani	38	0,650	60,9	85,0
Teleorman	39	0,645	66,3	82,0
Călărași	40	0,644	61,0	77,0
Giurgiu	41	0,624	70,3	61,0

* IDU = Indicele Dezvoltării Umane

Sursa: Raportul Dezvoltării Umane în România, București, Guvernul României & C.N.S. 1995.

Toate aceste județe se găsesc în zona în care materialul lemnos și piatra sunt rare pentru a putea fi folosite cu predominanță la construirea de locuințe. La aceasta mai contribuie și dezvoltarea scăzută a acestor județe din punct de vedere economic, ele fiind clasate după IDU (1992) pe ultimele locuri din totalul celor 41 de județe, Constanța, Galați, Brăila, Buzău și Iași făcând oarecum excepție ca urmare a industrializării puternice a orașelor reședință de județ, dar în profil teritorial dezvoltarea este inegală. Acești factori (dezvoltarea scăzută și lipsa materialului lemnos și a pietrei în aceste județe) se cumulează cu un al treilea factor, cel puțin la fel de important: gradul scăzut de urbanizare a acestora în profil teritorial sau, cu alte cuvinte, ponderea mare a populației rurale (locuind în marea majoritate în clădiri cu o locuință individuală), excepție făcând Constanța, Galați și Iași ale căror orașe reședință de județ sunt puternic industrializate și dețin ponderi foarte mari ale populației urbane ca procent din populația urbană totală a județelor respective (Constanța – 63,7% Galați – 84,7%, Iași – 83,0%, Brăila – 90,9%).

Un indicator important al calității locuirii îl constituie și *perioada în care a fost construită clădirea de locuit*. Astfel 9% dintre acestea sunt construite înainte de 1915 și circa 33% au fost construite și date în folosință în ultimii 25–30 ani. Dacă avem în vedere durata normală de serviciu a unei clădiri, constatăm o *îmbătrânire* a fondului de clădiri de locuit, mai precis creșterea și accentuarea gradului de uzură a acesteia; 1/4 din actualul fond locativ are durata de serviciu normală depășită, cu anumite particularități însă: peste 90% sunt proprietate privată, dintre acestea clădirile individuale cu o locuință reprezentând 99,6% construite în proporție de peste 60% din paiantă, chirpici și alte materiale nerezistente, cele din mediul rural (cu durata de serviciu depășită) având o pondere covârșitoare – 78%.

Dacă în mediul urban noile clădiri de locuințe construite în ultimii 30–35 ani au antrenat și *creșterea gradului de confort*, într-o proporție semnificativă, sub aspectul dotărilor cu diferite instalații, în mediul rural creșterea este mult mai modestă, doar dotarea cu energie electrică înregistrând o creștere importantă.

Tabelul 8

Proporția clădirilor de locuit dotate cu principalele utilități și instalații, pe medii, în 1992

	Urban	Rural
Clădiri de locuit dotate cu racorduri de:		
– alimentare cu apă	57,8	12,0
– canalizare	52,2	7,6
– energie electrică	98,2	93,4
– gaze	23,1	2,7
– încălzire centrală	13,2	0,4

Sursa: Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992, vol.III – clădiri, locuințe, gospodării, București, CNS, 1994.

Creșterea ponderii clădirilor de locuit dotate cu principalele instalații a antrenat și creșterea/ameliorarea gradului de confort al locuințelor din mediul rural (dar în special în mediul urban), prin creșterea ponderii locuințelor dotate cu dependențe, racorduri și principalele instalații.

Tabelul 9

Gradul de dotare a locuințelor cu principale dependențe pe medii, în 1992 (%)

	Total	Urban	Rural
Locuințe – dotate cu:			
– bucătărie	89,5	96,2	81,8
– baie	47,0	81,3	8,0
– closet cu apă	47,1	83,4	5,8

^{*)} sunt cuprinse numai încăperile care au destinație exclusiv preparatul hranei.

Sursa: Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992, vol.III – clădiri, locuințe, gospodării, București., CNS, 1994.

Dacă 4 din 5 locuințe rurale au bucătărie (1992) (destul de apropiat de media pe țară unde 9 din 10 locuințe au bucătărie), în ceea ce privește baia doar circa locuință din 13 este dotată cu baie și 1 locuință din 18 are closet cu apă. De asemenea, în mediul rural, 1 locuință din 9 are alimentare cu apă, 1 locuință din 20 are apă caldă, 1 locuință din 10 beneficiază de canalizare și 1 locuință din 59 posedă încălzire centrală. Singura dotare aproape universală este alimentarea cu energie electrică, 93,6% din locuințele rurale (1992) beneficiind de aceasta.

Trebuie însă subliniat că în mediul rural marea majoritate a locuințelor sunt proprietate personală (privată). Astfel, aproximativ 4,196 milioane clădiri de locuit reprezentând 94% din totalul clădirilor de locuit erau deținute (1992) sub formă de proprietate privată, circa 4/5 din acestea aflându-se în mediul rural. Din cele 2,2% clădiri de locuit aparținând statului doar 1/3 se aflau în mediul rural în 1992. Proprietatea asupra locuinței este probabil aspectul cel mai pozitiv din contextul locuirii și al condițiilor de locuit, România înregistrând una dintre cele mai mari rate ale proprietății private a locuințelor din întreaga Europă.

3. Evoluția gospodăriilor populației rurale

Surprinderea și înțelegerea relației familie – locuință – locuire în mediul rural presupune o perspectivă mai largă, în sensul luării în considerare și a caracteristicilor și a rolurilor actuale ale gospodăriei, definită (din perspectivă

demografică) ca, "totalitate a persoanelor legate prin relații de rudenie, care locuiesc împreună și duc un trai comun, cu același buget".⁴

După cum arată Trăilă Cernescu⁵ "în practica recensământurilor din 1966, 1977 și 1992, conceptul de gospodărie a avut o accepțiune mai largă, elementul esențial în definirea gospodăriei fiind locuirea în comun, chiar dacă persoanele respective nu erau rude sau contribuiau doar parțial la un buget comun".

Recensământul din 1992 a relevat că din cele 7.288,7 mii gospodării, ale populației, 45% se aflau în mediul rural. Mărimea medie a gospodăriei rurale s-a redus în 1992 (față de 1977) înregistrând 3,12 persoane/gospodărie.

În ceea ce privește structura gospodăriilor rurale după numărul de persoane, observăm că:

- în intervalul 1977–1992 a crescut numărul gospodăriilor formate dintr-o persoană (18,1%) și din două persoane (29,0%) față de 1977;

- numărul gospodăriilor formate din 3 și 4 persoane a rămas relativ constant în aceeași perioadă (în 1992 – 17,1% și respectiv 14,6%), sau a crescut destul de puțin;

- a scăzut numărul gospodăriilor formate din 5 persoane și peste (21,2% în 1992), dar este în continuare mult mai ridicat decât în urban (13,4%);

- dimensiunea medie a gospodăriei rurale este de 3,12 persoane (1992) mai mare decât în urban (3,03) și în scădere față de 1977, când mărimea medie (pe țară) a gospodăriei a fost de 3,21 persoane, în mediul rural media fiind mai mare.

Se constată că ponderea cea mai mare, în mediul rural, o dețin gospodăriile formate din 2 persoane, urmând cele de o persoană, în timp ce în urban, pe primul loc ca pondere sunt gospodăriile formate din 3 persoane (24,3%) urmând la diferențe foarte mici cele de 2 persoane (23,2%) și 4 persoane (22,8%).

Aceste deosebiri urban–rural existente în structura gospodăriilor după numărul persoanelor care le alcătuiesc, sunt generate, îndeosebi, de trei importanți factori:

- în rural ponderea populației vârstnice este mai mare, fapt ce explică pe de o parte ponderea mare a gospodăriilor de o persoană, dar și extrema cealaltă: familii extinse cu 6 persoane și peste (11,2% în rural față de 5,4% în urban);

- gospodăriile rurale sunt mai conservatoare și mai tradiționaliste, procesele socio–demografice de *modernizare* penetrează mai greu și sunt adoptate în timp mai îndelungat; din acest motiv, procesul de coabitare a mai multor nuclee familiale în aceeași gospodărie este mai mare în rural decât în urban;

- familiile cu 4 copii și peste dețin o pondere mai mare în rural decât în urban.

Această ultimă afirmație poate fi verificată urmărind *structura nucleelor familiale* – componentă importantă a analizei unitare a gospodăriilor familiale. Astfel, în mediul rural se găsește marea majoritate a familiilor numeroase,

⁴ Trebici, Vl., *Mică enciclopedie de demografie*, București, Editura științifică și enciclopedică, 1975, p.46.

⁵ Cernescu, Tr., *Aspecte specifice ale evoluției satului românesc*, în Fulca, M., Florian, V., Sârbu, A. (coord.), *Satul românesc contemporan*, București, Editura Academiei Române, 1996, p.93.

formate din 6 și 7 persoane și peste, ponderea lor fiind de 61% din totalul nucleelor cu 6 persoane și peste⁶. De asemenea, în rural circa 1/3 din totalul nucleelor au capul de nucleu vârstnic (peste 60 ani), ceea ce reprezintă peste 3/5 din totalul familiilor care au cap de nucleu de 60 de ani și peste la nivel național.

O analiză mai în profunzime a calității locuirii ne arată că aceasta este influențată și de factori precum : numărul nucleelor familiale din gospodărie, ponderea populației vârstnice, vârsta înaintată a capului de gospodărie, numărul persoanelor active din gospodărie, coabitarea intergenerațională etc.

4. Aspecte negative privind calitatea locuirii în mediul rural

Pe ansamblu condițiile de locuit din România nu sunt dintre cele mai bune, chiar comparativ cu condițiile similare din celelalte țări est-europene (foste socialiste). Comparativ cu standardele din țările O.C.D.E., condițiile de locuit din România sunt incomparabil mai proaste, înregistrând valori inferioare la toți indicatorii de locuire⁷. În România există unele diferențieri rural – urban semnificative în privința calității locuirii. Dacă în ceea ce privește densitatea de locuire în mediul rural aceasta este mai mică decât în urban (2,81 locuitori/locuință respectiv 3,00 locuitori/locuință), iar suprafața locuibilă pe persoană este mai mare în rural (12,0 m² față de urban (11,4 m²), totuși – după cum vom vedea în continuare – locuințele rurale sunt mai slab dotate cu instalații, echipamente, utilități, dependințe și bunuri de folosință îndelungată⁸, care contribuie la realizarea unui confort sporit. În cele ce urmează vom încerca să surprindem unele aspecte nefavorabile ale locuirii din mediul rural.

La nivelul întregii țări circa 50% din locuințele ocupate au o suprafață totală a camerelor de locuit sub media pe țară de 33,75 m², cele din mediul rural înregistrând 42,5% din total. Aceste locuințe înregistrează 1,87 camere de locuit/locuință (media pe țară fiind de 2,46); în mediul rural aceste locuințe dețin un număr mediu de camere de locuit/locuință mai mare (1,97) decât în mediul urban (1,79).

Situația calității locuirii în mediul rural capătă conotații îngrijorătoare având în vedere că există 84.502 locuințe rurale cu o suprafață totală a camerelor de locuit sub 10 m² (72% din totalul celor cu suprafața de până la 10 m²), reprezentând 1,17% din totalul locuințelor (la nivelul întregii țări). În aceste locuințe numărul persoanelor pe o cameră este de 1,81 (media pe țară – 1,19), suprafața locuibilă pe o persoană este de 4,40 m² (media pe țară – 11,56 m²), iar suprafața medie a locuinței este de 8,15 m². De asemenea alte 134.472 locuințe din rural au o suprafață totală cuprinsă între 10 și 15 m², reprezentând 42,2% din totalul celor cu această suprafață și 1,87% din totalul locuințelor (la nivelul întregii țări). Calitatea locuirii în aceste locuințe nu este cu mult mai bună decât în cele prezentate anterior, înregistrându-se următoarele valori la

⁶ Radocea, Al., *Op.cit.*, p. 32

⁷ Dan, Adrian Nicolae, *Idem.*

⁸ Am considerat puțin utilă prezentarea în articolul de față a dotării gospodăriilor cu bunuri de folosință îndelungată, întrucât o tratare amplă a acestui subiect poate fi găsită în lucrarea *Dimensiuni ale sărăciei*. Zamfir, Cătălin (coord.), București, Editura Expert, 1995, re-prezentarea ei aici nefiind imperios necesară.

principalii indicatori de locuire: numărul persoanelor/cameră – 1,82; suprafața camerelor de locuit/persoană – 5,18 m²; suprafața camerelor de locuit/locuință – 12,42 m²; numărul camerelor de locuit/locuință – 1,32 (media pe țară fiind de 2,49, iar pentru mediul rural – 2,60).

În mediul rural cele mai multe locuințe au o suprafață a camerelor de locuit cuprinsă între 16 – 31 m² (38,81%), urmând cele cu suprafața cuprinsă între 32 – 47 m² (35,1%) și cele cu 48 – 63 m² (13,9%). Numărul locuințelor cu o cameră de locuit este de 375.697 (42% din totalul acestora și 11,51% din totalul locuințelor rurale), în aceste locuințe numărul mediu de persoane fiind de 2,46. În mediul rural predomină însă locuințele cu două camere de locuit (40,43%) – aflate sub media pe țară la toți indicatorii de locuire – și urmează cele cu 3 camere de locuit (30,88%).

Aspecte semnificative pentru o imagine a calității locuirii în mediul rural o oferă și analiza locuințelor ocupate după numărul camerelor de locuit și numărul persoanelor care ocupă locuința. În cele ce urmează vom prezenta situația locuirii rurale a familiilor numeroase (5 persoane și peste) ce ocupă locuințe formate dintr-o cameră și două camere (tabelul 10).

Tabelul 10

Locuințe cu una și două camere ocupate de 6 persoane și peste în mediul rural, la Recensământul din 1992

Locuințe ocupate după numărul camerelor de locuit	TOTAL	Locuințe ocupate de :				
		6 persoane	7 persoane	8 persoane	9 persoane	10 persoane și peste
Locuințe ocupate – Total						
Numărul locuințelor	3.263.630 (100%)	211.822 (6,5%)	104.915 (3,2%)	41.353 (1,26%)	18.061 (0,55%)	17.011 (0,52%)
Numărul camerelor de locuit / locuință	2,6	3,0	2,92	2,87	2,83	2,83
Suprafața camerelor de locuit / locuință – m ²	33,95	39,36	38,16	37,71	37,56	38,74
Suprafața locuibilă / cameră – m ²	13,04	13,08	13,06	13,10	13,26	13,68
Numărul persoanelor/cameră	1,21	1,99	2,39	2,78	3,17	3,92
Suprafața locuibilă/persoană – m ²	10,7	6,56	5,45	4,71	4,17	3,48
Locuințe cu o cameră de locuit						
Numărul locuințelor	375.697 (100%)	13.065 (3,5%)	7.878 (2,1%)	3.430 (0,9%)	1.647 (0,43%)	1.541 (0,41%)
Suprafața camerei de locuit – m ²	14,48	15,96	16,34	16,60	17,09	18,48
Suprafața locuibilă/persoană – m ²	5,88	2,66	2,33	2,07	1,89	1,65
Locuințe cu două camere de locuit						
Numărul locuințelor	1.319.798 (100%)	64.175 (4,86%)	34.893 (2,64%)	14.567 (1,1%)	6.563 (0,5%)	6.312 (0,47%)
Suprafața camerelor de locuit / locuință – m ²	27,34	28,25	27,9	28,12	28,25	29,32
Suprafața locuibilă / cameră – m ²	13,67	14,12	13,94	14,06	14,12	14,66
Numărul persoanelor/cameră	1,46	3,00	3,5	4,00	4,5	5,51
Suprafața locuibilă/persoană – m ²	9,35	4,70	3,98	3,51	3,13	2,65

Sursa : Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992, vol.III – clădiri, locuințe, gospodării, București, CNS, 1994.

O analiză fie și sumară a tabelului prezentat ne arată că un procent semnificativ al populației rurale are condiții de locuire foarte proaste, la extremitatea cea mai de jos a decenței și chiar a subzistenței biologice.

Observăm că circa 23% din locuințele rurale adăpostesc familii numeroase, formate din 5 persoane și peste. În aceste locuințe (prezentate în tabelul 10) trăiesc peste 1,72 milioane oameni, reprezentând 7,7% din populația țării și 16,63% din totalul populației rurale (1992). Pentru aceste persoane, toți indicatorii de locuire sunt cu mult sub media pe țară, în unele cazuri aceștia

fiind de 4 ori mai mici/mari (de exemplu $2,65 \text{ m}^2/\text{persoană}$, respectiv $5,51$ persoane/cameră).

Din păcate statisticile nu relevă decât parțial condițiile proaste de locuire. De exemplu, din statisticile cele mai des utilizate (anuarul statistic) nu se pot deduce condițiile reale de locuire. Din tabelul prezentat anterior (tabelul 10), dacă se ia secvențial rubrica *Locuințe cu două camere de locuit* se constată că la indicatorul *suprafața locuibilă/cameră* – m^2 – acesta este superior mediei pe țară; ținând cont însă de următorii doi indicatori (*numărul persoanelor / cameră* și *suprafața locuibilă/persoană* – m^2) situația apare într-o cu totul altă lumină. Astfel de locuințe sunt trecute în statisticile mai generale ca fiind peste medie (deci locuințe “bune”) ținându-se cont însă de indicatori de locuire puțin relevanți în raport cu alți indicatori de locuire.

Continuând prezentarea condițiilor proaste de locuire din mediul rural, mai putem arăta că $1.002.667$ ($9,7\%$) locuitori dețin o suprafață a camerelor de locuit sub 4 m^2 , din care 350.003 locuiesc în locuințe cu o cameră de locuit. Numărul acestor locuințe este de 160.299 cu un număr mediu de camere de locuit / locuință de $1,71$, iar numărul de persoane pe o locuință este de $6,25$, iar pe o cameră de $3,64$. De altfel unui număr de peste $6,9$ milioane locuitori din mediul rural, reprezentând circa 67% din totalul populației rurale, îi revine o suprafață a camerelor de locuit sub media pe țară de $11,56 \text{ m}^2$.

Departă de a fi epuizat acest subiect, ne oprim aici cu prezentarea condițiilor de locuire din mediul rural, convinși fiind însă că am reușit să prezentăm –mai mult sau mai puțin complet – un tablou sintetic asupra acestui aspect, care să ofere o imagine cât mai aproape de realitate a problemelor de locuire din spațiul rural. Există o latură idilică și o imagine nostalgic–invidioasă despre locuitorul rural care trăiește în sânul naturii, în armonie cu aceasta. Nu mai puțin adevărat însă este faptul că această latură este una exterioară, o proiecție puțin realistă a locuitorilor din orașe și mai cu seamă a politicienilor ce dirijează politicile de locuire în special, dar și celelalte politici complementare. Realitatea este însă puțin altfel. Problemele spațiului rural sunt mai grave decât își închipuie politicianul, mai grave chiar decât relevă statisticile, fie ele și de talia unui recensământ. Locuirea și condițiile de locuire reprezintă doar o verigă din lanțul de probleme cu care se confruntă locuitorii din rural, dar este una dintre cele mai importante. Îmbunătățirea calității vieții populației rurale ar putea începe, de ce nu, chiar cu ameliorarea calității locuirii celor pe care, într-o bună măsură, se sprijină societatea modernă actuală, a locuitorilor de la sate, dar mai ales a țaranului român care este, după cum arăta Liviu Rebreanu, adevăratul “înmintaș și rezervor al neamului nostru”.

BIBLIOGRAFIE

- Dan, Adrian-Nicolae, *Tranziția în mediul rural*, în *Calitatea vieții*, nr.3-4/1995.
- Fulea, M., Florian, V., Sârbu, A. (coord.), *Satul românesc contemporan*, București, Editura Academiei Române, 1996.
- Fulea, M., *Coordonate economice și socio-demografice ale satului românesc în tranziție*, București, Editura Academiei Române, 1996.
- Bădescu, I., *Satul contemporan și evoluția lui istorică*, București, Editura științifică și enciclopedică, 1981.
- Rambaud, Placide, *Societate rurală și urbanizare*, în *Sociologia franceză contemporană*, București, Editura politică, 1971.
- Chombart de Lauwe, P.H., *Viața socială în locuință*, în *Sociologia franceză contemporană*, București, Editura politică, 1971.
- Mendras, Henri, *Sociologia mediului rural*, în *Sociologia franceză contemporană*, București, Editura politică, 1971.
- Zamfir, Cătălin (coord.), *Dimensiuni ale sârăciei*, București, Editura Expert, 1995.
- * * * *Satul românesc contemporan*, București, Centrul de Informare și Documentare Economică, 1993.
- * * * *Spațiul rural: inerții și noi dinamici*, București, Centrul de Informare și Documentare Economică, 1994.
- * * * *Statistică socială. Culegere de date*, București, Comisia Națională pentru Statistică, 1995.
- * * * *Statistică socială. Culegere de date*, București, Comisia Națională pentru Statistică, 1996.
- * * * *Raportul Dezvoltării Umane în România*, București, Guvernul României & Comisia Națională pentru Statistică, 1995.
- * * * *Raportul Dezvoltării Umane în România*, București, Guvernul României & Comisia Națională pentru Statistică, 1996.
- * * * *Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992, vol.III – clădiri, locuințe, gospodării*, București, Comisia Națională pentru Statistică, 1994.